

Stručné dejiny 2. svetovej vojny na poštových a filatelistických artefaktoch – Európa

(1. časť)

Jozef KORENÝ, npráp. v. v.

Narodil sa v Turzovke. Počas svojej vojenskej kariéry, ktorú ukončil v roku 1993, zastával funkcie v odbornosti chemik. Venuje sa filatelii, numizmatike, poštovej a vojenskej histórii. Svoje filatelistické zbierky vystavoval na troch svetových filatelistických výstavách (Poznaň, Miláno, Praha). Vykonával viaceré funkcie v ZČSF a ZSF. Je publikačne činný (monografie o Trenčíne, Uhrovci, Turzovke, články v tlačенých médiách). Pri organizovaní viacerých výstav pôsobil ako ich kurátor. Je držiteľom mnohých vojenských i civilných medailí. V ankete Vojenský čin roka 2001 sa umiestnil na 3. mieste.

Úvod

Druhá svetová vojna bola historickým medzníkom, ktorý zmenil dovtedajšiu tvár Európy i sveta. Do vojnových aktivít vtiahla 48 štátov a na jej bojiskách bojovalo skoro 110 miliónov vojakov a dôstojníkov. Celkové straty sa odhadujú na 55 miliónov mŕtvych, z toho 25 miliónov vojakov a 30 miliónov civilných obetí.

Nástup fašizmu k moci

Predzvest'ou svetovej apokalypsy sa stali udalosti v rokoch 1933 – 1937. Nemecký prezident Paul von Hindenburg 30. januára 1933 vymenoval do funkcie ríšskeho kancelára Adolfa Hitlera (obr. 1).

V Rakúsku sa 7. marca 1933 uskutočnil nacistický prevrat, ktorého obeťou sa stal kancelár Engelbert Dollfuss. Vo funkcií ho vystriedal Kurt Schuschnigg.

Na území Nemecka začali postupne vznikať koncentračné tábory. V marci 1933 zriadili koncentračný tábor Oranienburg, v ktorom väznili odporcov nacistického režimu. Tu vzniklo aj sídlo riadiaceho orgánu všetkých koncentračných táborov v Európe (obr. 2 a 3). V roku 1936 zriadili koncentračný tábor Sachsenhausen, v júli 1937 koncentračný tábor Buchenwald (obr. 4) a v máji 1939 koncentračný tábor Ravensbrück pri Fürstenbergu v Meklenbursku. Prešli ním aj zajatci zo SNP (obr. 5).

Nemci v marci 1936 obsadili demilitarizované pásmo v Porýní za tichého súhlasu Francúzska a Anglicka (obr. 6).

V roku 1936 v Španielsku vyhrali voľby zoskupenie komunistov, socialistov a republikánov na čele s Dolores Ibárruri. V júli 1936 gen. Francisco Franco uskutočnil v Španielsku vojenský puč, ktorý ustanovil „národnú vládu“ (obr. 7). Na pomoc republikánom prišli medzinárodné interbrigády z Juhoslávie, Poľska, ZSSR a Československa, v ktorých pôsobilo aj 421 Slovákov.

Nacistické Nemecko vypracovalo v roku 1937 plán útoku proti Československu Fall Grün stanovený na 28. septembra 1938. Realizáciu plánu pre postoje Francúzska a Veľkej Británie však odložili na obdobie po prijatí Mníchovskej dohody, ale ani po nej nebol realizovaný.

Nemecká ponorka U-47 v prístave Scapa Flow potopila 14. októbra 1939 anglickú bojovú loď Royal Oak (obr. 8).

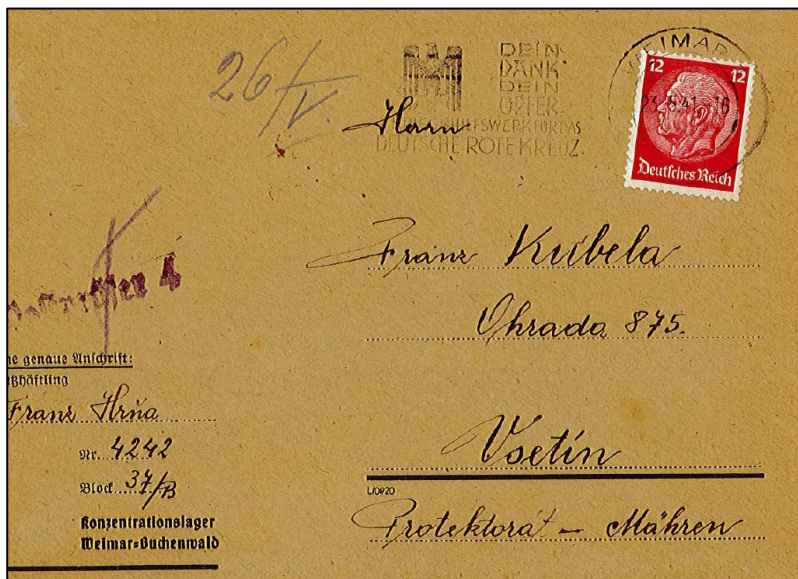
Obrázok 1 Poštový lístok s portrétom P. von Hindenburga a A. Hitlera po jeho vymenovaní za kancelára a pochodujúce jednotky SS a SA v Berlíne v roku 1933

Obrázok 2 Zálepka odoslaná väzňom č. 4518 Stanislavom Kavkom z KT Oranienburg 10. 10. 1941 do Prahy

Obrázok 3 List odoslaný nemeckou SS – FELDPPOST č. 14032 b od veliteľstva Waffen SS Abt.17b Oranienburg 30. 7. 1940 do Štutgartu

Obrázok 4 Celistvosť odoslaná väzňom č. 4242 Franzom Hřhrom z KT Buchenwald–Weimar 23. 5. 1941 do Vsetina

Obrázok 5 Nemecká (NDR) FDC (obálka prvého dňa) vydaná k pripomenutiu zriadenia KT v Ravensbrücku pri Fürstenbergu v Meklenbursku

Obrázok 6 Doporučený list zo Štrasburgu do Prahy s pretačou známok Deutsches Reich na Elsas v období vstupu Nemecka do Porýnia 7. 3. 1936

Obrázok 7 Pohľadnica mesta San Sebastian (Baskicko) odoslaná Poľnou poštou č. 3 18. 7. 1938 do Turína (Taliansko) 24. 7. 1938

Obrázok 8 Nemecká poľná pošta FELDPPOST b zo 14. 10. 1939

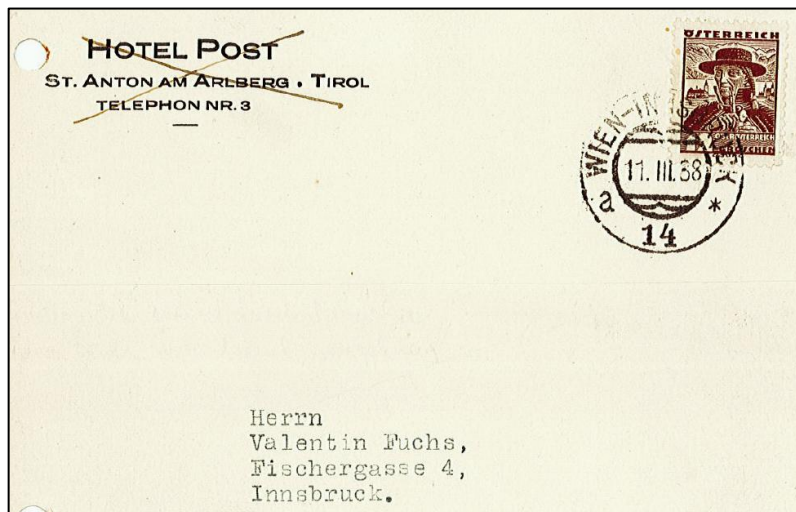
Finalizácia prípravy na rozpútanie vojny

V marci 1938 sa v Rakúsku uskutočnil tzv. Anschluss, pri ktorom Nemecko anektovalo Rakúsko a začlenilo ho do Tretej ríše (obr. 9). V roku 1938 vznikol na rakúskom území koncentračný tábor Mauthausen, povestný svojím kameňolomom so 186 schodmi. Za sedem rokov ním prešlo 335 000 osôb, pričom zahynulo 123 000 z nich, z toho 4 473 Čechov a Slovákov – účastníkov SNP (obr. 10).

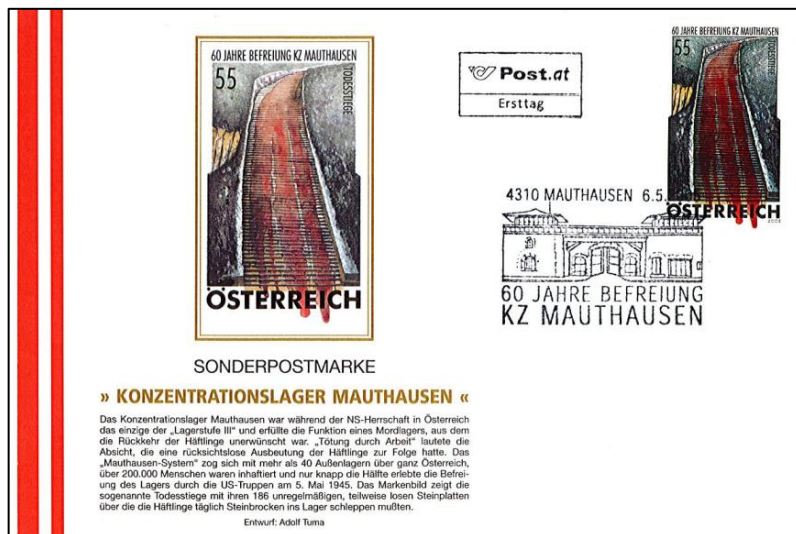
Na území Československa vyhlásila vláda gen. Jana Syrového 23. septembra 1938 mobilizáciu československej brannej moci. Povolali 18 ročníkov I. zálohy všetkých zbraní a služieb a časť II. zálohy, spolu 1 250 000 mužov, čo predstavovalo 40 divízií (obr. 11). Mníchovskou dohodou podpísanou 29. septembra 1938 Nemeckom, Talianskom, Francúzskom a Veľkou Britániou, bez účasti Československa, musela republika odstúpiť do 10. októbra 1938 Nemecku pohraničné oblasti Sudety (obr. 12). V októbri a novembri 1938 Nemecko obsadilo Petržalku (Engerau) (obr. 13) a Devín (Theben).

Na základe Viedenskej arbitráže Talianska, Nemecka a Maďarska 2. novembra 1938 obsadilo Maďarsko južné Slovensko na čiare Komárno–Nové Zámky–Dunajská Streda–Levice–Lučenec–Rimavská Sobota–Rožňava–Košice (obr. 14).

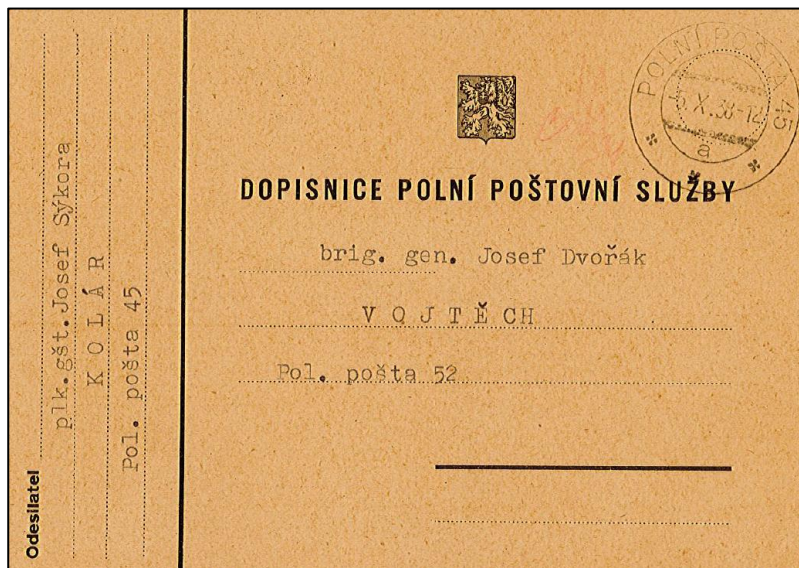
V dňoch 9. a 10. novembra 1938 sa po celom Nemecku uskutočnila protizidovská akcia, ktorá do dejín vstúpila pod názvom „Krištáľová noc (Kristallnacht)“ (obr. 15).

Obrázok 9 Poštový lístok odoslaný vlakovou poštou č. 14 Wien – Innsbruck do Innsbrücku v deň „Anschlusu“ 11. 3. 1939

Obrázok 10 Rakúska FDC s príležitostnou známkou vydanou k 60. výročiu vzniku KT Mauthausen 6. 5. 2005

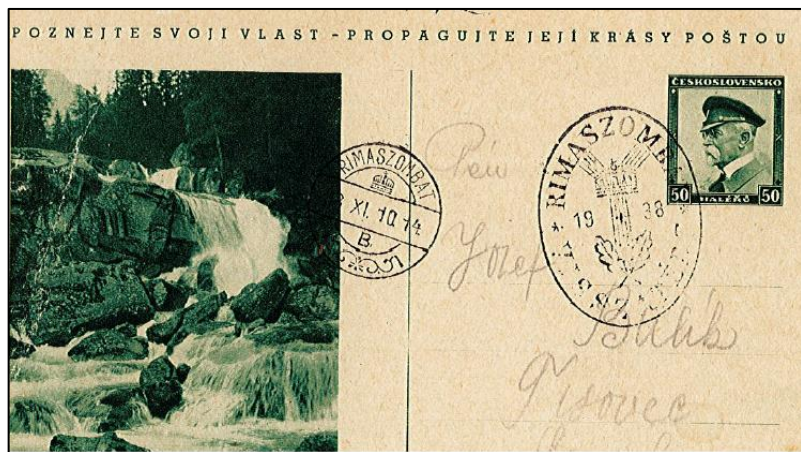
Obrázok 11 Dopisnica poľnej poštovej služby odoslaná Poľnou poštou č. 45 5. 10. 1938 na Poľnú poštu č. 52 v čase odstúpenia Sudet Nemecku

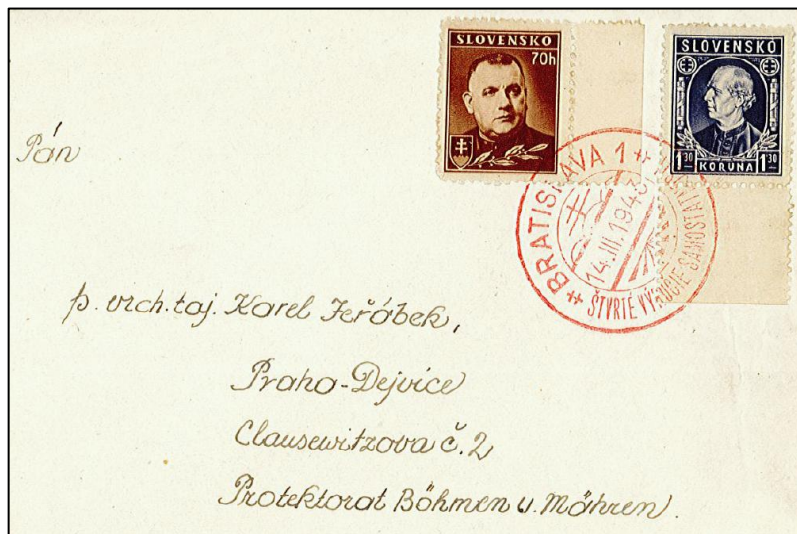
Obrázok 12 Poštový lístok odoslaný zo Starého Habendorfu (Althabendorf/Sudety) so zmiešanou frankatúrou známok ČSR a Nemecka 3. 10. 1938 do Žamberka

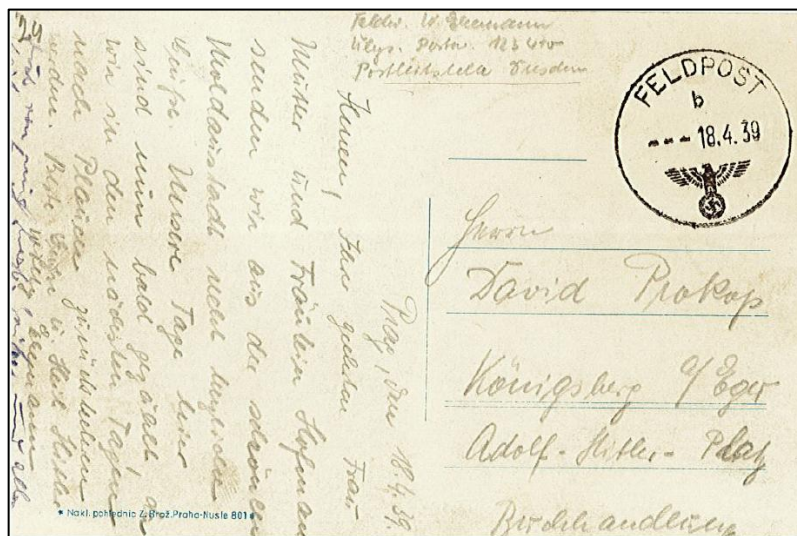
Obrázok 13 Doporučený list odoslaný z Petržalky (Engerau) s nemeckou frankatúrou do Hainburgu 29. 5. 1941

Obrázok 14 Československý poštový lístok odoslaný 10. 11. 1938 z Rimavskej Soboty (Rimaszombat) s príležitostnou pečiatkou „RIMASZOMBAT VISSZATÉRT 1938“ do Tisovca po maďarskom zabratí južného Slovenska

Obrázok 17 Celistvosť so známkami Dr. J. Tisa a A. Hlinku s príležitostnou pečiatkou „Štvrté výročie samostatnosti Bratislava 14. III. 1939“

Obrázok 18 Pohľadnica Prahy odoslaná nemeckou FELDPPOST b č. 123410 (čís. manévrovej pošty) Dresden, 18. 4. 1939 do Kyšperku nad Ohří (Königsberg an der Eger)

Obrázok 19 Celistvosť s frankatúrou známk Protektorátu Čechy a Morava A. Hitler a Pražský hrad s dvojzajčnou dennou pečiatkou PRAG 1 – PRAHA I 25. XI. 1944 a dvojzajčnou R-nálepkou Prag 1 – Praha I. odoslaná do Zlína

Obrázok 20 Poštový lístok SR s príležitostnou pečiatkou a textom „kpt. in memoriam Ján Prháček padol v Malej vojne v r. 1939“, Trenčín 5 27. 3. 1999

V januári 1939 bol v Bratislave otvorený Slovenský snem, ktorý 14. marca 1939 vyhlásil Slovenský štát (obr. 16 a 17).

Nemecko 15. marca 1939 obsadilo Čechy a Moravu a 16. marca 1939 vyhlásilo (Ríšsky) protektorát Čechy a Morava (Reichsprotektorat Böhmen und Mähren) (obr. 18 a 19).

Útokom Maďarska na východné Slovensko 23. marca 1939 sa začala tzv. Malá vojna (obr. 20).

Rozpútanie II. svetovej vojny

Špeciálna skupina príslušníkov Abwehru a SS prezlečených do poľských uniforiem, využitím princípu „pod falošnou vlajkou“, uskutočnila 31. augusta 1939 fingované prepadnutie vysielača v Gliwiciach (Gleiwitz) v Hornom Sliezsku, ktoré patrilo Nemecku. Operácia Fall Weiss – prepadnutie Poľska nacistickým Nemeckom – spustená o deň neskoršie 1. septembra 1939, iniciovala vypuknutie II. svetovej vojny. Bojová loď Schleswig–Holstein začala paľbu na Westerplate v Gdaňsku.

Útok Wehrmachtu na Poľsko zo Slovenska dokladajú dva poštové dokumenty (prvý odoslaný 22. marca 1939 zo Zlína, druhý 25. augusta 1939 zo Žiliny) napísané rovnakou osobou a na rovnakú adresu adresáta (obr. 21 a 22). V oboch prípadoch bol odosielateľ príslušník 4. ľahkej divízie dislokovanej v Zlíne, pričom odoslanie druhej zásielky zo Žiliny sa udialo v čase, keď sa 4. ľahká divízia presúvala k poľskej hranici cez Slovensko, aby bola pripravená k útoku na Poľsko v rámci skupiny armád Juh.

Pre účasť vo vojne proti Poľsku vzniklo 29. augusta 1939 v Spišskej Novej Vsi Veliteľstvo slovenskej poľnej armády „Bernolák“, ktorému velil gen. I. triedy Ferdinand Čatloš. Slovenská armáda sa vojny proti Poľsku zúčastnila z dôvodu snahy o prinavrátenie zabratých území Poľskom v rokoch 1920, 1924 a 1938 v oblastiach Kysúc, Oravy a Spiša (obr. 23).

Po vpáde nacistov do Poľska vznikol už 2. septembra 1939 v Sztutowe (Stutthof) koncentračný tábor (obr. 24). Väznili v ňom aj účastníkov SNP. Na území Poľska sa v obrannej vojne uskutočnilo niekoľko významných bojov: o Tomaszów Lubelski, o poloostrov Hel, pod Jordanowem, o Varšavu (obr. 25), pod Oleszycami, o Modlin, o Ľvov a pod Kockiem. Varšava kapitulovala 27. septembra 1939.

Joachim von Ribbentrop a Vjačeslav Molotov podpísali 23. augusta 1939 Pakt o neútočení medzi ZSSR a Nemeckom. Dňa 17. septembra 1939 vstúpila do Poľska Červená armáda a obsadila jeho východné časti. Západ-

ná časť bola pripojená k Nemecku a v strednej časti bol vyhlásený Generálny gouvernement (obr. 26).

Sovietsky zväz 30. novembra 1939 bez vyhlásenia vojny napadol Fínsko a vyvolal ozbrojený konflikt známy ako Zimná vojna. Za tento akt ho vylúčili zo Spoločnosti národov. Trvala až do 12. marca 1940, kedy Fínsko a Sovietsky zväz podpísali mierovú zmluvu (obr. 27).

Na západe Európy sa pred začiatkom II. svetovej vojny viedla „čudná (predstieraná) vojna“. Menšie nemecké jednotky zaistovali tzv. Siegfriedovu líniu, ktorá viedla pozdĺž francúzskej hranice. Proti Nemcom stáli francúzske a britské vojská v opevneniach Maginotovej línie (obr. 28). Pokoj ukončilo Nemecko, keď v máji 1940 prepadlo Belgicko. Tento krok mu umožnil vyhnúť sa silne bránenej Maginotovej línii (obr. 29).

Nemci vo februári 1940 zriadili v Lodži (Litzmannstadt) židovské geto. V období od 16. októbra do 3. novembra 1941 do neho prišlo 125 transportov Židov zo Slovenska, pričom z 5 000 osôb ich prežilo len 277 (obr. 30).

Operácia Weserubung realizovaná Nemeckom v období od apríla do júna 1940 viedla k obsadeniu Dánska a Nórska. Dánska kráľovská garda krátky čas kládla odpor, ale dánsky kráľ Kristian X. vyhlásil 10. apríla 1940 kapituláciu krajiny (obr. 31). V Nórsku kolaborant Vidkun Quisling uskutočnil prevrat a postavil sa na čelo vlády (obr. 32).

V apríli 1940 vznikol koncentračný tábor Osvienčim, pozostávajúci z troch táborov: Auschwitz I. základný (obr. 33), Auschwitz II. vyhladzovací a Auschwitz III. pracovný. V prvom transporte v marci 1942 do neho zo Slovenska prišlo 999 slovenských Židoviek. Celkovo bolo zo Slovenska deportovaných 65 692 Židov. V roku 1945 sa vrátilo 348 osôb.

V lete 1940 bol založený koncentračný tábor Gross Rosen (Rogožnica), a prešlo ním 125 000 väzňov (obr. 34).

V máji a júni 1940 sa uskutočnila operácia Fall Gelb, prekvapivý útok Nemecka na neutrálny Benelux a sever Francúzska. Do Tretej ríše sa začlenilo Luxemburské veľkovojsvodstvo. Nemeckí parašutisti dobyli holandskú pevnosť Eben–Emael. Jej pád zapríčinili zlá organizácia obrany, použitie kumulatívnych náloží a plameňometov a tiež aj moment prekvapenia po tom, ako nemeckí parašutisti zosadli na strechu pevnosti. Nemci v máji 1940 začali okupáciu Holandska. Z krajiny bolo do koncentračných táborov deportovaných 107 000 Židov, z ktorých 102 000 zahynulo. V Amsterdame sa až do prezradenia ukrývala aj rodina Annelies Marie Frankovej (obr. 35) a tu napísala aj svoj známy Denník mladého dievčaťa (u nás vyšiel pod názvom Denník Anny Frankovej). Samotná Annelies a jej sestra Margot zomreli v koncentračnom tábore Bergen–Belsen na týfus, jej matka Edith

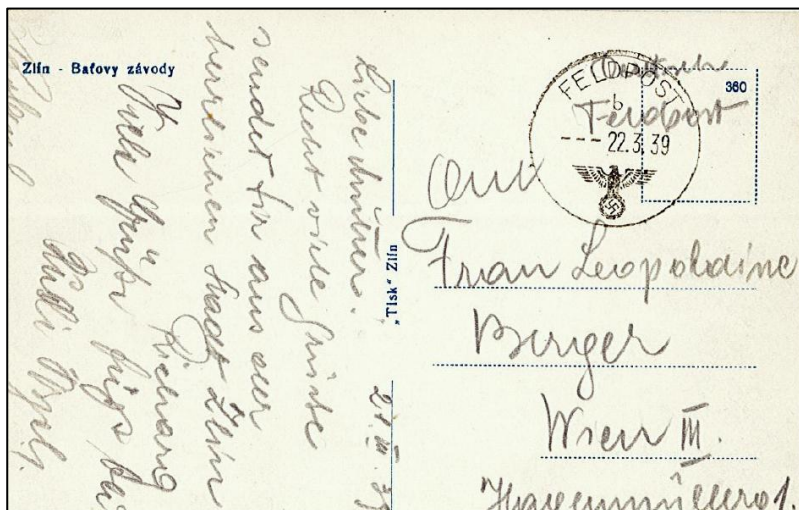
zahynula v Osvienčime a jedine otec Otto prežil Osvienčim. V máji 1940 sa začala tiež okupáciu Belgicka. Armáda sa bránila do konca mája, kedy kráľ Leopold III. vydal rozkaz ku kapitulácii (obr. 36).

Lichtenštajnské veľkovevodstvo, Republika San Maríno a Švajčiarska konfederácia zostali počas II. svetovej vojny neutrálne.

Od polovice marca 1939 vznikali v zahraničí vojensko-politické centrá, ktorých cieľom bolo aj organizovanie československých dobrovoľníckych jednotiek pre zahraničný protinacistický odboj. Väčšina sa sústreďovala vo Francúzsku (obr. 37), kam prichádzali cez Poľsko a po jeho porážke cez Maďarsko, Balkán a Stredný východ (Sýria, Libanon) boli prepravovaní do Francúzska (obr. 38). Pod velením gen. Rudolfa Viesta sa 15. januára 1940 sformovala 1.čs. pešia divízia, ktorá koncom mája dosiahla počet 11 405 osôb, z toho 5 107 Slovákov. Vo veliteľskom zbore bolo zo Slovenska 62 dôstojníkov a 11 rotmajstrov.

Po zabratí Beneluxu sa záujem nacistického Nemecka upriamil na Francúzsko s cieľom zničiť zostávajúce sily Spojencov vo Francúzsku. Operácia Fall Rot, sa začala 10. mája 1940. Nemecké tankové kolóny 7 divízií po preniknutí cez Luxembursko do Belgicka sa presunuli cez zalesnené Ardény a 13. mája 1940 pri Sedane prekročili rieku Meuse. Nemecké skupiny postupne prenikli k pobrežiu kanálu La Manche, pričom sa dostali iba 16 km od Dunkerque. Tu sa nemecký útok na základe rozhodnutia A. Hitlera zastavil, čo umožnilo evakuáciu 350 000 britských a francúzskych vojakov z Dunkerque do Veľkej Británie (obr. 39). Dňa 18. júna 1940 generál Charles de Gaulle vo svojom prejave v rozhlasovom vysielaní z Anglie, všetkým Francúzom adresoval výzvu do boja bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú. Po necelých siedmich týždňoch však Francúzi 22. júna 1940 kapitulovali. Akt kapitulácie podpísali symbolicky vo vagóne v Compiègne, kde bola podpísaná aj kapitulácia Nemecka v I. svetovej vojne. Francúzsko sa rozdelilo, sever okupovali Nemci a južnú časť formálne spravovala kolaborantská vláda maršala Phillipe Pétaina vo Vichi (obr. 40).

Rýchly rozvrat spojeneckých síl na fronte si vyžiadal aj nasadenie čs. jednotiek do bojovej činnosti začiatkom júna 1940. Tie sa od 12. do 19. júna 1940 zúčastnili ústupových bojov pri riekach Marna, Grand Morin, Seine, Loira a Cher. Čs. letci slúžili vo francúzskych a poľských jednotkách. Do bojov zasiahlo na konci mája len 91 letcov, zvyšných 695 rozmiestnili vo výcvikovom stredisku v Mérignacu. V bojoch padlo, utrpelo zranenia a zostalo nezvestných 1635 čs. vojakov.

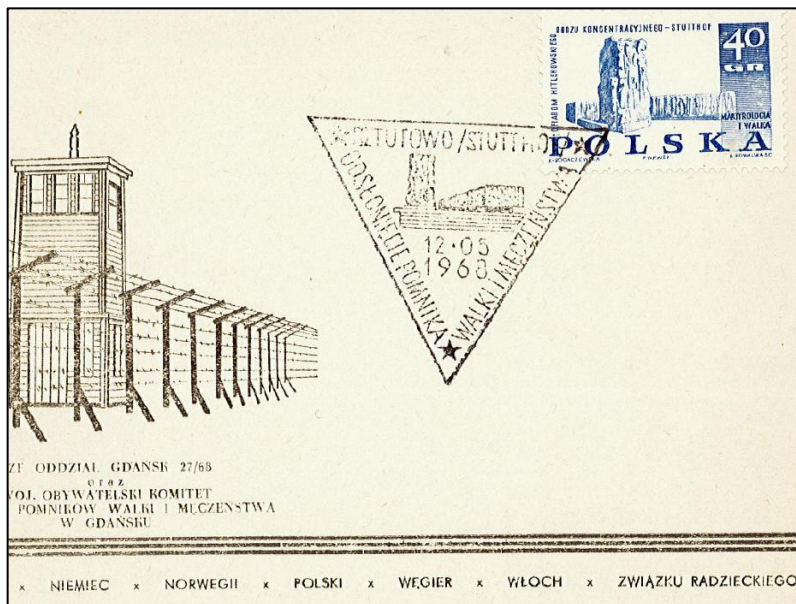
Obrázok 21 Pohľadnica Zlína odoslaná nemeckou FELDPPOST b 22. 3. 1939 zo Zlína do Viedne príslušníkom 4. ľahkej divízie Wehrmachtu

Obrázok 22 Pohľadnica Žiliny s frankatúrou známok A. Hlinka odoslaná 25. VIII. 1939 do Viedne príslušníkom 4. ľahkej divízie v čase presunu divízie k hranici Poľska, keď poľná pošta nebola v činnosti

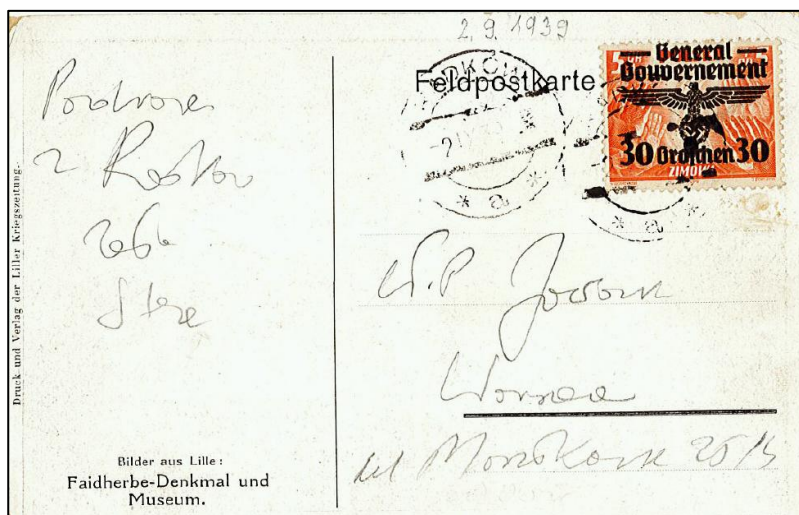
Obrázok 23 Celistvoš' odoslaná Poľnou poštou č. 12 „Jánošík“ do Trenčína 19. IX. 1939

Obrázok 24 Poštový lístok s príležitostnou známkou vydaný k odhaleniu pomníka v nemeckom KT Stutthof (Sztutowo) s príležitostnou pečiatkou 12. 5. 1968

Obrázok 25 Poľská FDC vydaná k výročiu bitky o Varšavu 1. 9. 1988

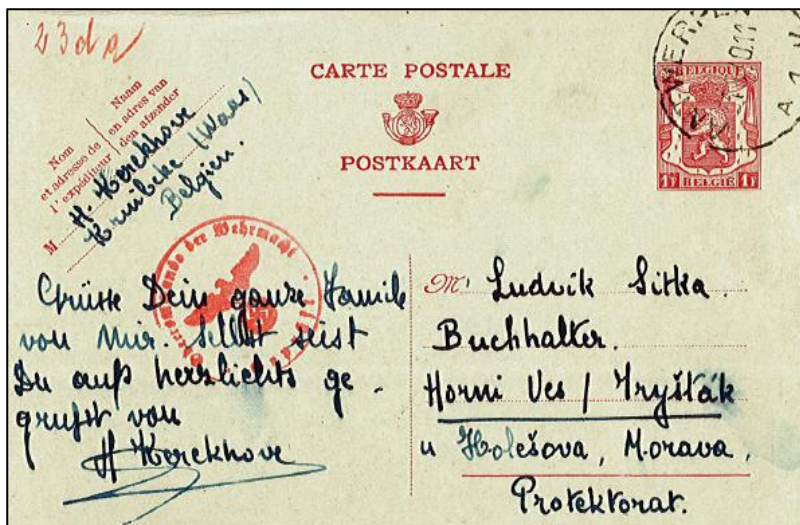
Obrázok 26 Lístok Poľnej pošty s pretlačovou frankatúrou General Gouvernement 30 groschen odoslaný 2. 9. 1939 z obce Radków/Wunschelbur

Obrázok 27 Celistvoť odoslaná Finskou poľnou poštou Kentaposta č. 27 do mesta Borgå–Porvoo 9. 6. 1940, cenzúra č. 29

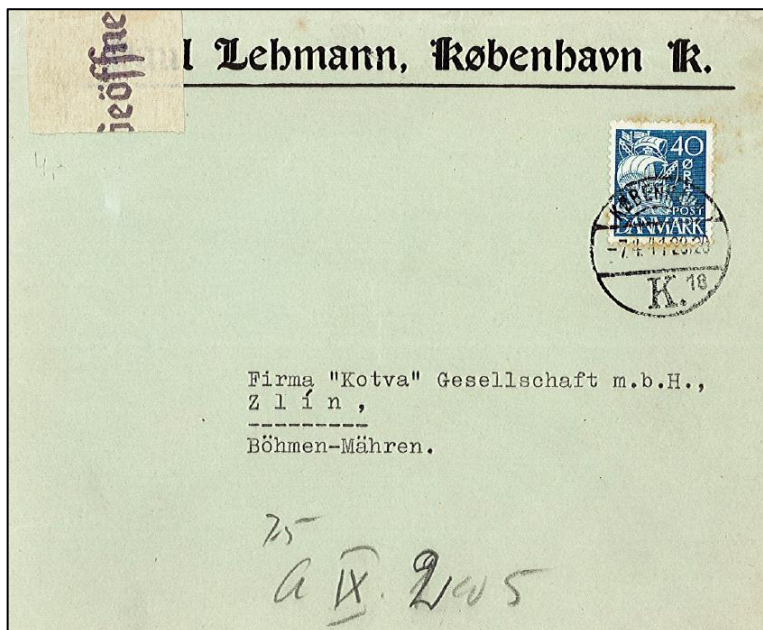
Obrázok 28 Lístok francúzskej Poľnej pošty „Carte Postale Militaire“ s pečiatkou Poste aux Armees 13. 4. 1940 odoslaný do Lyonu

Obrázok 29 Belgický medzinárodný poštový listok odoslaný z Antverp 31. 8. 1940 do Horní Vsi (Protektorát Čechy a Morava)

Obrázok 30 Poštový listok vydaný k 65. výročiu likvidácie geta v Lodži (Litzmannstadt) s frankatúrou známky 70. výročie povstania v gete vo Varšave

Obrázok 31 Celistvosť Dánska odoslaná z Kodane 7. 4. 1941 do Zlína, Protektorát Čechy a Morava, nemecká cenzúra

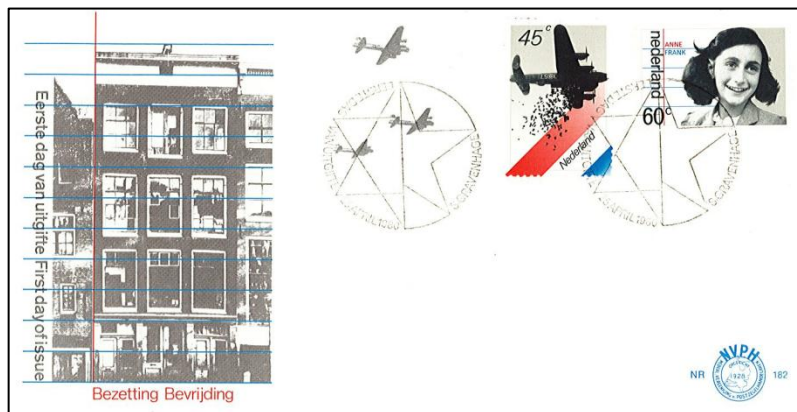
Obrázok 32 Celistvosť Nórska odoslaná ako expresná zásielka z Osla 9. 11. 1942 do Štokholmu, nemecká cenzúra

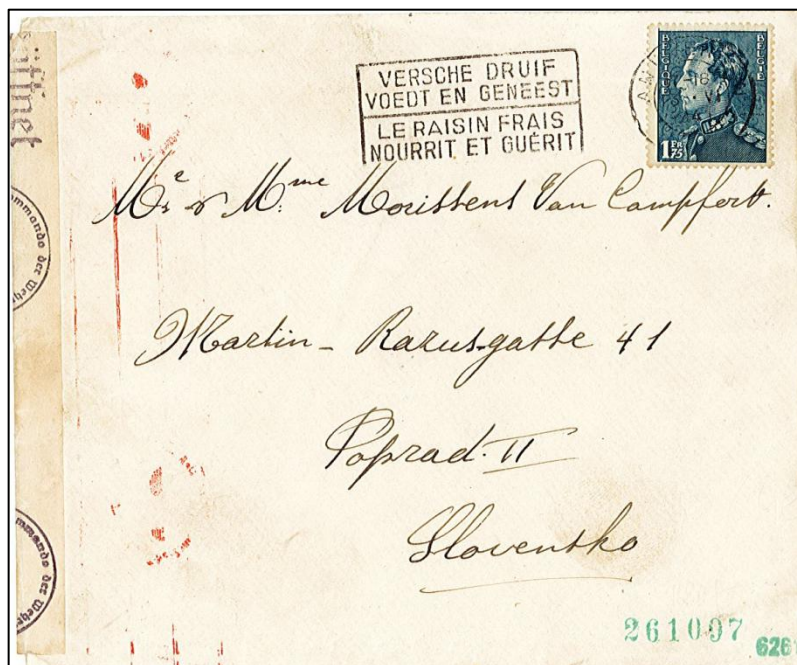
Obrázok 33 Poštový lístok vydaný v roku 1947 k 7. výročiu vzniku KT Osvienčim (Auschwitz I.)

Obrázok 34 Celistvość vydaná k 20. výročiu stretnutia bývalých väzňov KT Gross Rosen (Rogoźnica) s príležitostnou gumovou pečiatkou Goczalków 25. 9. 1960

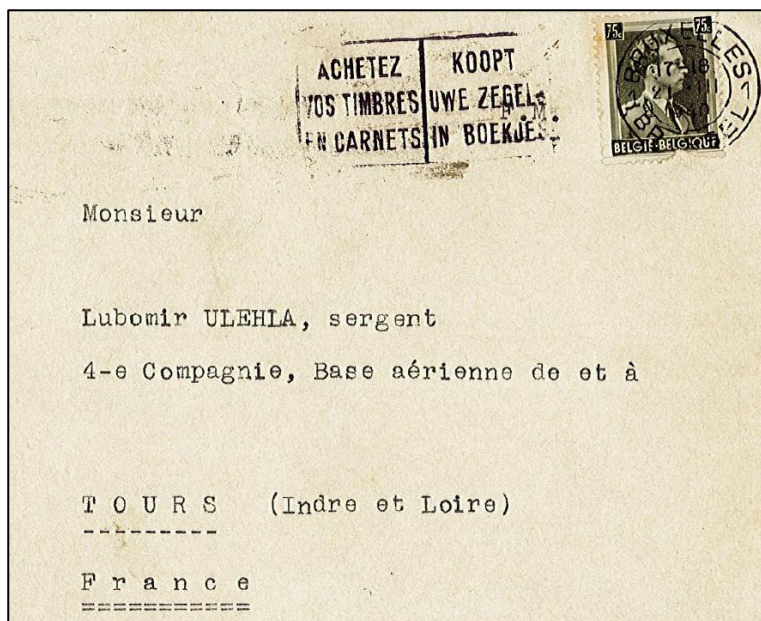
Obrázok 35 Holandská FDC vydaná ako spomienka na A. M. Frankovú a dom, v ktorom sa ukrývala spolu s rodičmi

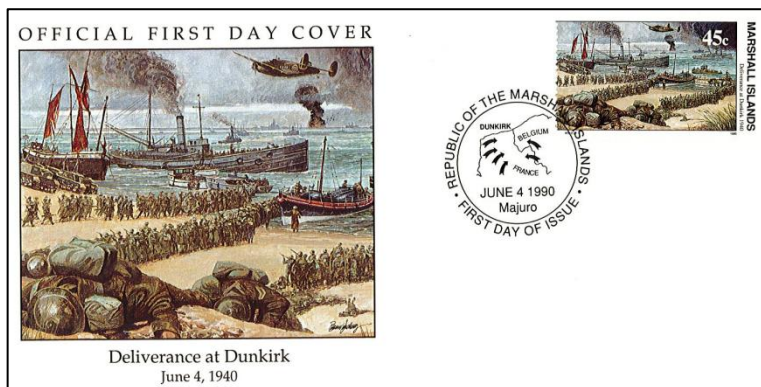
Obrázok 36 Celistvosť Belgicka s frankatúrou kráľa Leopolda III. odoslaná z Antverp do Popradu 3. 6. 1941, nemecká cenzúra

Obrázok 37 Frankatúra „Marianne, francúzskeho symbolu“ s príležitostnou pečiatkou „Poste aux armées Tchécoslovaques“, Československá vojenská pošta S.P.2197 – 7. MAR 1940 na francúzskom poštovom listku

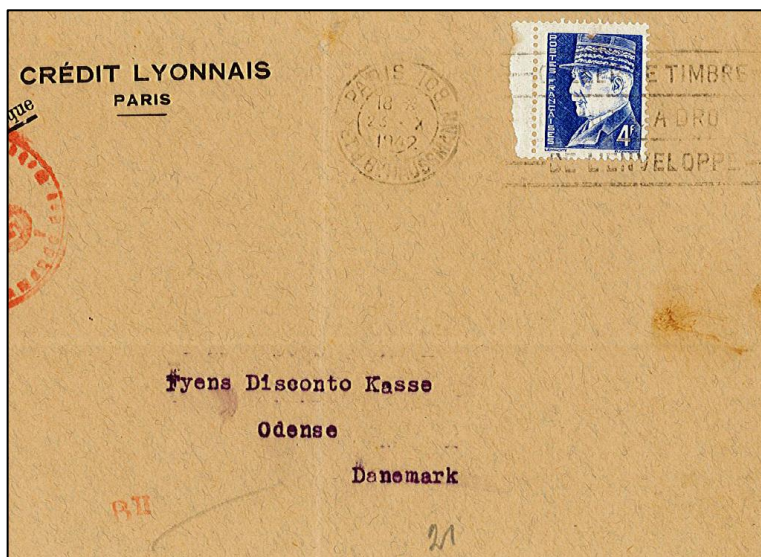

Obrázok 38 Celistvosť odoslaná z Bruselu 21. 3. 1940 adresovaná seržantovi Lubomírovi Ulehlovi, 4. rota leteckej skupiny v Tours

Deliverance at Dunkirk
June 4, 1940

Obrázok 39 FDC Maršalove ostrovy – Majuro, 4. 6. 1990
vydaná k evakuácii vojsk z Dunkirk (Dunkerque) 4. 6. 1940

Obrázok 40 Celistvosť Francúzska s frankatúrou gen. P. Petaina odoslaná
z Paríža 23. 10. 1942 do Odense v Dánsku, nemecká cenzúra

Britské námorníctvo evakovalo vojakov 1. čs. pešej divízie do Británie. Vedenie čs. zahraničného odboja sa presunulo do Londýna, kde v júni 1940 vzniklo dočasné štátne zriadenie Československej republiky v zahraničí. Dátum 7. júl 1940 sa považuje za deň vzniku, formovania a výcviku československého zahraničného vojska vo Veľkej Británii (obr. 41).

Letecké sily Veľkej Británie uskutočnili 3. júla 1940 útok na francúzsku námornú základňu v Mers-el-Kebir na pobreží francúzskeho Alžírsku, pričom potopili 1 bojovú loď a 2 bojové lode a 4 torpédoborce poškodili.

Nacistické Nemecko, fašistické Taliansko ako členovia tzv. oceleového paktu (podpísaného v roku 1939) a Japonské cisárstvo uzavreli 27. septembra 1940 vojensko-politické zoskupenie Pakt troch veľmocí (obr. 42), známy ako tzv. fašistický útočný pakt Os Berlín–Rím–Tokio. K nemu sa neskôr pridalo Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Chorvátsko, Fínsko, Mandžusko, Thajsko a 24. novembra 1940 aj Slovensko.

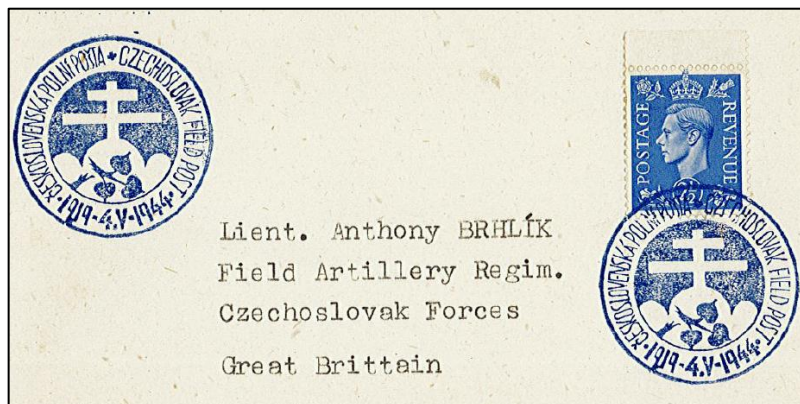
V noci z 11. na 12. novembra 1940 sa medzi britským loďstvom a talianskymi námornými silami v Stredozemnom mori odohrala Bitka o prístav Taranto.

Pozornosti nacistického Nemecka neušla ani Veľká Británia. Plán Nemecka na inváziu do Veľkej Británie v roku 1940 niesol krycí názov Seelöwe. Po neúspechu v leteckej bitke o Britániu však od neho upustilo. Samotná bitka o Britániu bola sériou leteckých bitiek vo vzdušnom priestore Spojeného kráľovstva, najmä v južnom Anglicku a nad kanálom La Manche od 8. júla do 31. októbra 1940. Išlo o obdobie najťažších denných a nočných náletov Luftwaffe (obr. 43). Značný podiel na víťazstve v bitke o Britániu patril aj slovenským letcom (obr. 44). Nemci bitku o Britániu rozvrhli do štyroch časových úsekov. Prvá vlna leteckých útokov smerovala na pobrežie kanálu La Manche. V druhej časti leteckých bojov Nemecko stratilo 562 lietadiel a Angličania 219. V tretej časti bojov o Britániu sa Nemci zamerali na bombardovanie Londýna a posledná fáza bitky o Britániu sa odohrala v októbri 1940, kedy Nemci bombardovali Londýn v noci. Nemecko bitku o Britániu prehralo. Za celé obdobie bojov o Britániu Nemci stratili viac ako 2 000 lietadiel, kým straty Britov boli len asi tretinovú, pričom polovica pilotov sa zachránila. Dňa 3. septembra 1940 uzavrela Británia dohodu s USA, podľa ktorej USA prenechali Británii 50 starých torpédoborcov na ochranu konvojov výmenou za prenájom britských námorných základní v Západnej Indii, Jamajke, Britskej Guayane, na Bahamských ostrovoch, Trinidadu Bermudách a New Foundlandu USA na 99 rokov (obr. 45).

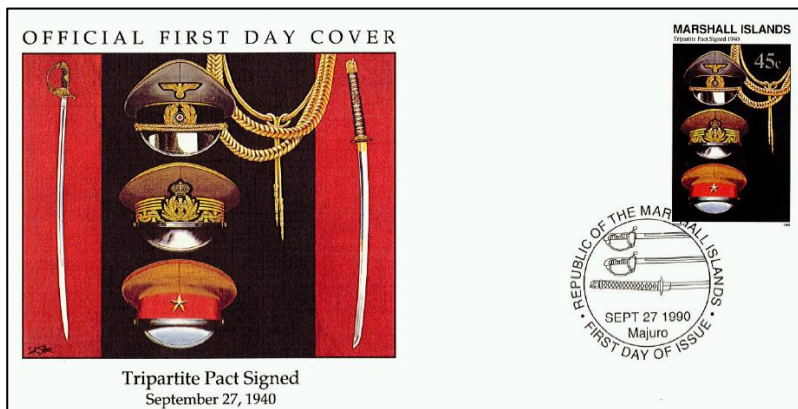
Vojnovému rinčaniu sa nevyhol ani Balkán. Bulharsko 1. marca 1941 pristúpilo k paktu troch mocností a 2. marca 1941 nemecké vojská vstúpili na jeho územie. Taliansko uskutočnilo 9. marca 1941 ofenzívu v Albánsku (obr. 46). Dňa 6. apríla 1941 sa začal nemecký útok vojsk 12. armády proti Juhoslávii, ktoré 12. apríla 1941 dobyli Belehrad (obr. 47). Na Grécko zaútočili spolu nemecké a bulharské vojská v rámci plánu „MARITA“ (obr. 48).

Chorvátsko a Slovinsko sa 10. a 11. apríla 1941 odtrhli od Juhoslávie vyhlásením samostatnosti. Nemci 10. apríla 1941 vstúpili do Záhrebu a vytvorili politický systém podobný nacistickému Nemecku. Ustašovci za podpory katolíckej cirkvi sa dopúšťali genocídy Srbov, Židov a Rómov v koncentračnom tábore Jasenovac.

Dňa 27. júna 1941 prijala juhoslovanská komunistická strana uznesenie o sformovaní Hlavného štábu národnooslobodzovacích partizánskych oddielov Juhoslávie (NOPOJ). Za jeho veliteľa vymenovali Josipa Broza Tita (obr. 49). Začiatkom roku 1943 nemecké jednotky vo štvrtej ofenzíve proti partizánom, v súčinnosti s talianskymi divíziami a za účasti chorvátskych ustašovcov a srbských žandárov, zrealizovali obkľučovaciu operáciu „Schwarz“ na rieke Neretva v Bosne a Hercegovine. Proti partizánom bola zameraná aj piata nemecká ofenzíva známa ako bitka na rieke Sutjeska, ktorá sa uskutočnila v dňoch 15. mája 1943 až 16. júna 1943 (obr. 50). Nemci 25. mája 1944 uskutočnili aj siedmu operáciu pod názvom Rösselsprung „Ťah koňom“ s cieľom potlačiť partizánsky odpor a zničiť štáb juhoslovanskej národnooslobodeneckej armády a sídlo J. B. Tita v Drvari, ktorá sa však skončila neúspešne (obr. 51).

Obrázok 41 Celistvosť s príležitostnou pečiatkou Československa Polni pošta – Czechoslovak Field Post 1919 – 4. 5. 1944 adresát por. Anton Brhlík, FAR Czechoslovak Forces G. B.

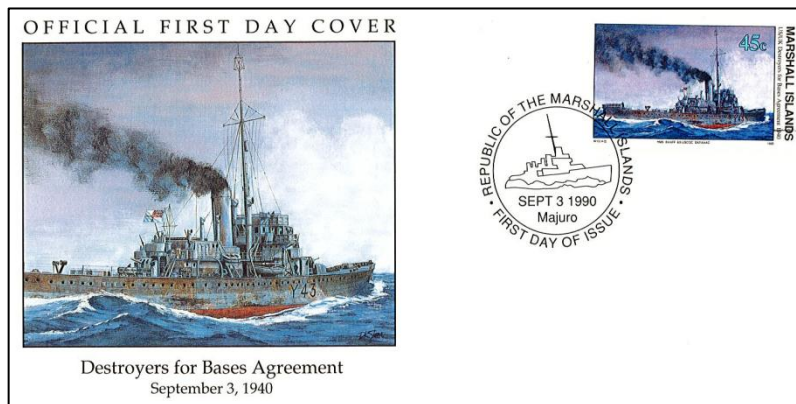
Obrázok 42 FDC Maršalove ostrovy – Majuro 27. 9. 1990 vydaná k výročiu podpisu paktu Berlín–Rím–Tokio 27. 9. 1940

Obrázok 43 FDC Veľkej Británie k 75. výročiu bitky o Britániu, Edinburgh 16. 7. 2015

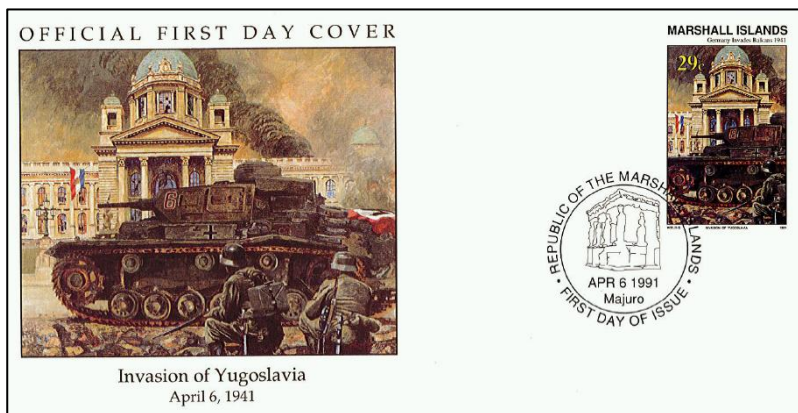
Obrázok 44 Poštový lístok s portrétom a príležitostnou pečiatkou genmjr. in memoriam Otta Smika D.F.C., veliteľa britskej 127. stíhacej perute, Bratislava 9. 7. 2000

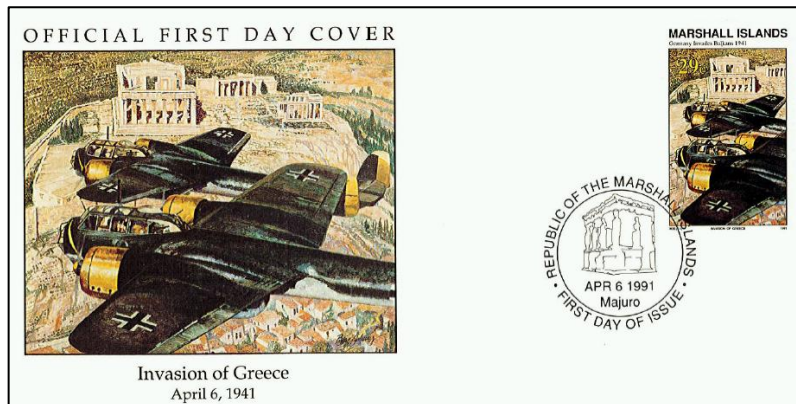
Obrázok 45 FDC Maršalove ostrovy – Majuro vydaná k 50. výročiu uzavretia dohody medzi USA a Veľkou Britániou za poskytnutie základní na 99 rokov pre USA výmenou za 50 krížnikov na ochranu konvojov

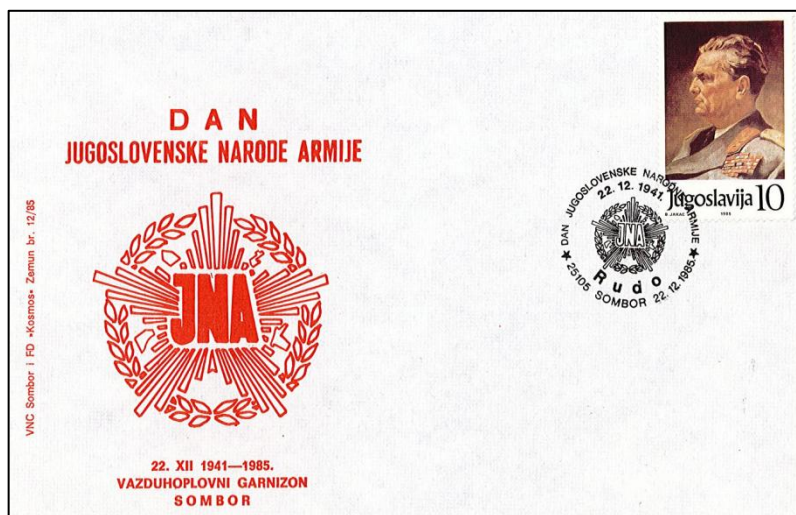
Obrázok 46 Pohľadnica Rímske divadlo v Butrinto (Albánsko) odoslaná talianskou poľnou poštou POSTA MILITARE č. 101 27. 12. 1941 do Janova

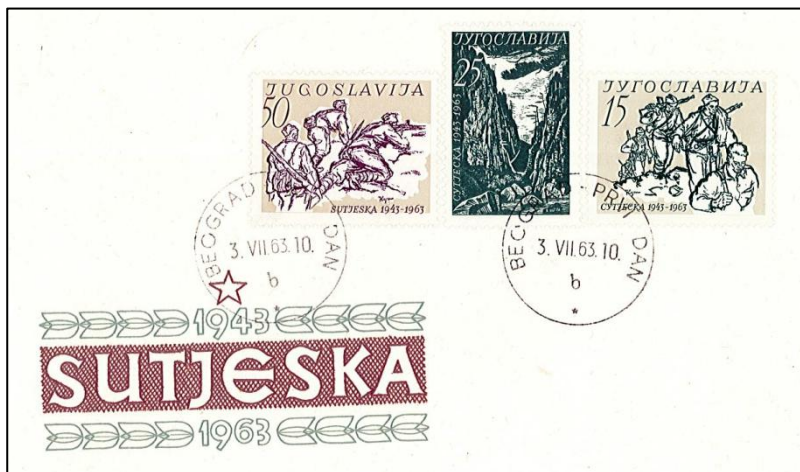
Obrázok 47 FDC Maršalove ostrovy – Majuro z 6. 4. 1991 vydaná k 50. výročiu útoku Nemecka a jeho spojencov na Juhosláviu

Obrázok 48 FDC Maršalove ostrovy – Majuro z 6. 4. 1991 vydaná k 50. výročiu plánu „Marita“, útoku Nemecka a Bulharska na Grécko

Obrázok 49 FDC Juhošlávie vydaná ku dňu Juhošlovanskej národnej armády s príležitostnou známkou J. B. Tita a príležitostnou pečiatkou Rudo 22. 12. 1941 – Sombor 22. 12. 1985

Obrázok 50 Celistvosť s frankatúrou vydaná k 20. výročiu bitky na rieke Sutjeska v roku 1943, Belehrad 3. 7. 1963

Obrázok 51 FDC Juhoslávie s frankatúrou J. B. Tito – Titov Drvar, Belehrad 25. 5. 1984

Obrazový materiál k článku pochádza zo zbierok autora

(Pokračovanie v budúcom čísle)